

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 357/2023-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho a zo sudcov Jany Laššákovej a Petra Molnára (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Dagmar Matuškovou, advokátkou, Búdková 4563/12, Bratislava, proti uzneseniam Okresného súdu Trnava sp. zn. 12 PP 112/2022 zo 4. júla 2022 a Krajského súdu v Trnave sp. zn. 3 Tos 130/2022 z 23. augusta 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 8. novembra 2022 domáha vyslovenia porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozhodnutiami všeobecných súdov označenými v záhlaví tohto uznesenia. Zároveň žiada ústavný súd, aby jedno z označených rozhodnutí zrušil a vrátil jeho vec príslušnému všeobecnému súdu na nové konanie a priznal mu tiež náhradu trov konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ adresoval Okresnému súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) návrh na podmienené prepustenie na slobodu z výkonu trestu odňatia slobody, ktorý mu bol uložený rozsudkom Okresného súdu Nitra sp. zn. 6 T 38/2010 z 9. marca 2011 v spojení s uznesením Krajského súdu v Nitre sp. zn. 3 To 20/2011 z 20. septembra 2011. Bol uznaný vinným zo spáchania obzvlášť závažného zločinu nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi a trestného činu nedovoleného ozbrojovania a odsúdený k nepodmienečnému trestu odňatia slobody vo výmere štrnástich rokov. Okresný súd uznesením sp. zn. 12 PP 112/2022 zo 4. júla 2022 (ďalej len „prvostupňové rozhodnutie“) návrh sťažovateľa podľa § 415 ods. 1 Trestného poriadku zamietol. O sťažnosti podanej proti tomuto prvostupňovému rozhodnutiu Krajský súd v Trnave

(ďalej len „krajský súd“) rozhodol uznesením sp. zn. 3 Tos 130/2022 z 23. augusta 2022 (ďalej len „druhostupňové rozhodnutie“), ktorým ju ako nedôvodnú podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti označil obe rozhodnutia všeobecných súdov za arbitrárne a nepreskúmateľné, negujúce ustanovenia Trestného zákona regulujúce účel trestu, jeho výkon a možnosť odsúdeného žiadať o podmieňané prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody. Uvádza, že v napadnutých rozhodnutiach absentuje logické zdôvodnenie toho, z akých dôvodov vidia konajúce sudy splnenie výchovného účelu trestu len jeho vykonaním v celom rozsahu. Namietá, že oba konajúce sudy sa v označených rozhodnutiach nevysporiadali so skutočnosťami svedčiacimi v jeho prospech. Hoci má sedem záznamov v registri trestov, v období od roku 1995 do roku 2008 sa nedopustil žiadnej trestnej činnosti a vo výkone trestu odňatia slobody bol iba v priebehu rokov 1991 – 1999, a to spolu trikrát, kde jeden z uložených trestov odňatia slobody vykonal celý, z výkonu dvoch uložených trestov bol podmieňane prepustený s uložením skúšobnej doby, počas ktorej sa osvedčil. V nadväznosti na to takisto argumentuje, že zo strany konajúcich súdov nebolo reflektované ani na relevantné okolnosti, a to že v rámci aktuálneho odsúdenia boli v odsudzujúcom rozhodnutí pri ukladaní trestu zohľadnené až tri poľahčujúce okolnosti, kde ich počet bol vyšší ako počet priťažujúcich okolností, a že sťažovateľ v prípravnom konaní spolupracoval pri objasnení trestnej činnosti spáchanej v spolupáchateľstve. Podľa sťažovateľa všeobecné sudy iba mechanicky zhodnotili jeho trestnú minulosť s poukazom na počet odsúdení a nezaoberali sa jeho aktuálnou situáciou, hodnotením jeho snahy o nápravu a zmeny jeho pohľadu na život. Sťažovateľ dôvodí, že okresný súd a krajský súd v napadnutých rozhodnutiach svoj záver o nepriaznivej prognóze vedenia riadneho života založili len na jeho predchádzajúcom konaní, ktoré už nemožno zmeniť. Napokon, poukazujúc na špecifikovanú judikatúru Ústavného súdu Českej republiky, napadnutým rozhodnutiam vytýka, že v nich absentuje jasné a zrozumiteľné vysvetlenie toho, akým spôsobom by sa mal správať, aby preukázal polepšenie, a mal tak vyššiu šancu pri prejednaní jeho ďalšej žiadosti o podmieňané prepustenie.

4. V uvedenom postupe okresného súdu a krajského súdu vidí sťažovateľ porušenie svojho označeného práva.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu základného práva uznesením okresného súdu

5. Pokiaľ ide o namietané porušenie označeného práva sťažovateľa prvostupňovým rozhodnutím okresného súdu, ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, v zmysle ktorej je právomoc ústavného súdu vo vzťahu ku konkrétnemu namietanému rozhodnutiu alebo postupu subsidiárna

a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (napr. II. ÚS 13/01, I. ÚS 107/2019). Vychádzajúc z tejto judikatúry vo vzťahu k námietkam týkajúcim sa prvostupňového rozhodnutia okresného súdu, ústavný súd konštatuje existenciu procesnej prekážky brániacej prerokovaniu tejto časti ústavnej sťažnosti, ktorou je nedostatok právomoci ústavného súdu. Sťažovateľ disponoval možnosťou uplatniť svoje námietky o prípadnom pochybení okresného súdu v prvostupňovom rozhodovaní o návrhu na podmienené prepustenie z výkonu trestu prostredníctvom podanej sťažnosti, ktorú aj využil, pričom ochranu jeho označenému právu bol oprávnený a zároveň povinný poskytnúť krajský súd, ktorému patrilo rozhodovanie o podanej sťažnosti. Táto skutočnosť vylučuje právomoc ústavného súdu preskúmať námietky sťažovateľa uplatnené proti označenému rozhodnutiu okresného súdu, preto ústavný súd rozhodol o odmietnutí tejto časti ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu základného práva uznesením krajského súdu

6. Ústavný súd vo všeobecnej rovine konštatuje, že neexistuje ústavou zaručené právo na to, aby bolo vyhovené návrhu odsúdeného na podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody. Posúdenie splnenia zákonných podmienok je totiž vecou sudcovskej úvahy. Je teda na všeobecnom súde, aby skúmal a posúdil, či sú zákonné podmienky na vyhovenie návrhu splnené a svoje úvahy v danom smere riadne odôvodnil (II. ÚS 222/2019). Ústavný súd musí takéto rozhodnutie rešpektovať, pričom zasiahnuť môže len vtedy, ak je výklad právnej úpravy realizovaný všeobecným súdom výrazom zjavného omylu či logického excesu, vybočuje zo zásad spravodlivého procesu alebo je prejavom svojvôle (III. ÚS 355/2021). Inými slovami, skutočnosť, že konajúci súd má pri rozhodovaní o podmienenom prepustení diskrečnú právomoc, neznamená, že súd môže o podmienenom prepustení rozhodovať svojvoľne a arbitrárne. Z obsahu garancií obsiahnutých v čl. 46 ods. 1 ústavy vyplýva, že súdy v právnom štáte musia rozhodovať aj o podmienenom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody predvídateľne a presvedčivo.

7. Účelom trestu podľa Trestného zákona je zabezpečiť ochranu spoločnosti pred páchatelom tým, že sa mu zabráni v páchaní ďalšej trestnej činnosti a vytvoria sa podmienky na jeho výchovu k tomu, aby viedol riadny život a súčasne tým, že iných odradí od páchania trestných činov; trest zároveň vyjadruje morálne odsúdenie páchatela spoločnosťou. Ak vykonanou časťou trestu odňatia slobody bol účel trestu dosiahnutý, je ďalšie pokračovanie výkonu trestu nepotrebné, a teda aj neodôvodnené. To znamená, že ak súd pri posúdení návrhu odsúdeného na podmienené prepustenie prišiel k záveru, že odsúdený splnil všetky zákonom určené podmienky, teda vykonal predpísanú časť trestu, preukázal polepšenie a súčasne od neho možno očakávať, že povedie riadny život, súd nemôže ponechať odsúdeného vo výkone trestu s argumentom, že je potrebný ďalší výkon napriek splneniu podmienok.

8. Právna úprava regulujúca splnenie podmienok na podmienené prepustenie je zakotvená v ustanoveniach § 66 a nasledujúcich Trestného zákona, pričom formálnou podmienkou

je vykonanie zákonom ustanovenej časti uloženého trestu (v prípade sťažovateľa podľa § 67 ods. 1 Trestného zákona vykonanie troch štvrtín uloženého trestu odňatia slobody) a materiálnymi podmienkami sú jednak správanie odsúdeného vo výkone trestu spôsobom preukazujúcim polepšenie a tiež pozitívna prognóza vedenia riadneho života v budúcnosti, kde splnenie týchto materiálnych podmienok bližšie upravujú zákon č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o výkone trestu odňatia slobody“) a vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 664/2005 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody (ďalej len „vyhláška“).

8.1. Podľa § 66 ods. 1 Trestného zákona súd môže odsúdeného podmiennečne prepustiť na slobodu, ak odsúdený vo výkone trestu plnením svojich povinností a svojím správaním preukázal polepšenie a môže sa od neho očakávať, že v budúcnosti povedie riadny život.

Podľa § 66 ods. 2 Trestného zákona pri rozhodovaní o podmiennečnom prepustení súd prihliadne aj na povahu spáchaného trestného činu a na to, v akom ústave na výkon trestu odsúdený trest vykonáva.

Podľa § 67 ods. 1 Trestného zákona osoba odsúdená za obzvlášť závažný zločin alebo osoba odsúdená na trest odňatia slobody podľa § 47 ods. 2 okrem osoby odsúdenej na doživotie môže byť podmiennečne prepustená až po výkone troch štvrtín uloženého trestu odňatia slobody.

8.2. Podľa § 62 zákona o výkone trestu príslušný ústav na výkon trestu odňatia slobody spracováva hodnotenie odsúdeného ku konaniu o podmiennečnom prepustení.

8.3. Podľa § 65 ods. 1 vyhlášky na preukázanie plnenia podmienok na podmiennečné prepustenie odsúdeného podľa osobitného predpisu vypracúva ústav hodnotenie. Hodnotenie vyžiadané súdom k návrhu na podmiennečné prepustenie odsúdeného obsahuje okrem osobných údajov aj údaje uvedené v rozsudku súdu a údaje preukazujúce stav plnenia podmienok na podmiennečné prepustenie, najmä

- a) hodnotenie správania odsúdeného vo výkone väzby a výkone trestu,
- b) aktivitu odsúdeného a plnenie programu zaobchádzania,
- c) resocializačnú prognózu.

8.4. Podľa § 65 ods. 2 vyhlášky hodnotenie podľa odseku 1 musí byť objektívne a konkrétne. V závere hodnotenia sa uvedie odporúčanie riaditeľa ústavu, či odsúdený

- a) preukazuje splnenie podmienok na podmiennečné prepustenie a či sa odporúča podmiennečné prepustenie,
- b) čiastočne preukazuje splnenie podmienok na podmiennečné prepustenie a či sa odporúča podmiennečné prepustenie s dohľadom,
- c) čiastočne preukazuje splnenie podmienok na podmiennečné prepustenie a či sa neodporúča podmiennečné prepustenie,
- d) nepreukazuje splnenie podmienok na podmiennečné prepustenie a či sa neodporúča podmiennečné prepustenie.

9. Podstatou argumentácie obsiahnutej v ústavnej sťažnosti je nesúhlas sťažovateľa s výkladom a aplikáciou tretej zákonnej podmienky podmiennečného prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody, to znamená podmienky očakávania vedenia riadneho života v budúcnosti.

10. Ústavný súd sa oboznámil s obsahom odôvodnenia oboch rozhodnutí konajúcich súdov, ktoré boli podkladom na ich právny záver o zamietnutí návrhu sťažovateľa. Konajúce súdy vo svojich rozhodnutiach dospeli k záveru, že sťažovateľ splnil formálnu podmienku, keď vykonal potrebnú časť z výmery uloženého trestu odňatia slobody, takisto jednu z materiálnych podmienok, keďže predložené hodnotenie ústavu o jeho správaní vo výkone trestu malo pozitívny charakter, avšak nespĺňa druhú z materiálnych podmienok, a to dôvodné očakávanie vedenia riadneho života na slobode. Nesplnenie tejto podmienky zdôvodnili konajúce súdy vysokým rizikom recidívy u sťažovateľa, kde vychádzali z výsledkov diagnostického nástroja prediktívneho charakteru Crime Risk Assessment (predložené ústavom na výkon trestu), ktorý u sťažovateľa stanovil resocializačnú prognózu ako menej priaznivú, poukázali pritom na jeho predchádzajúce odsúdenia na podmiennečné i nepodmiennečné tresty odňatia slobody v počte sedem pre rôznorodú trestnú činnosť, charakter aktuálneho odsúdenia (obzvlášť závažný zločin – drogová trestná činnosť a tiež zločin nedovoleného ozbrojovania) a boli toho názoru, že náprava a celkové pozitívne pôsobenie na jeho osobu sú v jeho prípade realizovateľné len počas pobytu vo výkone trestu odňatia slobody.

11. Vychádzajúc z informácií uvedených v predchádzajúcom bode, ústavný súd uvádza, že sa nemôže stotožniť s tvrdením sťažovateľa, že podkladom na negatívne rozhodnutie konajúcich súdov vo veci sťažovateľovho návrhu na podmiennečné prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody bola výlučne jeho trestná minulosť bez zohľadnenia jeho aktuálnej situácie. Treba totiž povedať, že stanovenie menej priaznivej resocializačnej prognózy bolo podporené výsledkami odbornej diagnostiky (Crime Risk Assessment). Ide pritom o hodnotiaci nástroj, ktorý sa celosvetovo uplatňuje v justičnej praxi ako tzv. nástroj na určenie rizík a potrieb hodnotenej osoby, pričom tento nástroj bol pred jeho zavedením do praxe podrobený externej odbornej konzultácii na národnej a medzinárodnej úrovni a najmä prešiel pilotným testovaním (overovaním v praxi). Za spracovanie položiek diagnostického formulára zodpovedá kolektív hodnotiteľov (zložený zo sociálneho pracovníka, pedagóga, psychológa, pracovníka preventívno-bezpečnostnej služby a sociálneho kurátora-metodika), pričom hodnotitelia sú pri administrácii konkrétneho dotazníkového formulára (hodnotení konkrétneho odsúdeného) nezávislí a využívajú pri ňom informácie o kriminálnej kariére odsúdeného, charaktere trestnej činnosti, osobnosti odsúdeného a správaní počas výkonu trestu. Z uvedeného vyplýva, že pri stanovení resocializačnej prognózy sťažovateľa prostredníctvom predmetnej odbornej diagnostiky sa posudzovanie relevantných okolností neobmedzovalo iba na kriminálnu minulosť sťažovateľa, tak ako to tvrdí sťažovateľ, ale zohľadňovalo komplexne okrem kriminálnej minulosti aj osobnosť odsúdeného (sťažovateľa) a jeho správanie počas výkonu trestu.

12. Pokiaľ ide o argumentáciu sťažovateľa, v ktorej poukazuje na nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 1873/21 a dovoľáva sa aplikácie jeho záverov aj na svoj prípad, ústavný súd v prvom rade poznamenáva, že judikatúra Ústavného súdu Českej republiky netvorí ustálenú

judikatúru najvyšších súdnych autorít, na ktorú mali prihliadať slovenské všeobecné súdy. Napriek tomu však upriamuje ústavný súd pozornosť na jeden zo záverov tohto nálezu, v ktorom je zdôraznená potreba individuálneho hodnotenia každého prípadu a potreba tomu zodpovedajúceho odôvodnenia s prihliadnutím na osobu konkrétneho odsúdeného, pričom konštatuje, že skutkové okolnosti prípadu posudzovaného v predmetnom náleze nemožno stotožniť s tými, ktoré boli zistené v prípade sťažovateľa. V dotknutom náleze sa totiž rozhodovanie o podmienčnom prepustení z výkonu trestu týkalo odsúdeného, u ktorého jeden z konajúcich súdov na podklade hodnotenia príslušného ústavu konštatoval „ojedinelé, nadpriemerné“ zmeny v prístupe k životu („polepšenie“), čo však nie je prípad sťažovateľa, u ktorého hodnotenie ústavu obsahovalo resocializačnú prognózu charakterizovanú ako menej priaznivú a riaditeľ ústavu v ňom prezentoval záver, že sťažovateľ preukazuje splnenie podmienok na podmienčné prepustenie čiastočne. Okrajovo takisto k argumentácii sťažovateľa, kde tento poukazuje na okolnosť svedčiacu podľa jeho názoru v jeho prospech, a to okolnosť, že sa vo vymedzenom špecifikovanom období od roku 1995 do roku 2008 nedopustil žiadnej trestnej činnosti, treba podľa názoru ústavného súdu poukázať aj na relevantný aspekt, že sa v rámci uvedeného obdobia v priebehu rokov 1991 – 1999, tak ako to sám sťažovateľ uvádza, nachádzal nielen na slobode, ale aj vo výkone trestu odňatia slobody, a teda jeho „nezávadné správanie“ v predmetnom období nebolo ovplyvnené výlučne jeho vôľou, ale aj objektívnym faktorom od jeho vôle nezávislým, a to pobytom vo väzení.

13. Ústavný súd opätovne poukazuje na právnu úpravu, ktorá vyžaduje pre vyhoviecie návrhu na podmienčné prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody súčasné splnenie troch podmienok. V sťažovateľovom prípade konajúce súdy konštatovali nesplnenie jednej z materiálnych podmienok, a to predpoklad vedenia riadneho života sťažovateľom po prepustení na slobodu. Konajúce súdy pritom čiastkový záver o nesplnení dotknutej podmienky vyvodili konštatovaním o nepriaznivej resocializačnej prognóze sťažovateľa, kde pri posúdení tejto otázky zohľadňovali v súlade s relevantnou právnou úpravou komplexne nielen správanie sťažovateľa počas pobytu vo väzení, ale aj jeho kriminálnu minulosť, závažnosť spáchanej trestnej činnosti a výsledky kvalifikovaného prognózovacieho nástroja. Takýto záver všeobecných súdov nemožno hodnotiť ako arbitrárny. Ústavný súd zároveň dodáva, že skutočnosť, že sťažovateľ zastáva iný právny názor, ako prijali v tejto veci okresný súd a krajský súd, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti rozhodnutia. Postup krajského súdu, ktorým potvrdil správnosť prvostupňového rozhodnutia okresného súdu o nesplnení podmienok na podmienčné prepustenie sťažovateľa z výkonu trestu na slobodu, sa vzhľadom na predchádzajúce závery ústavnému súdu nejaví ako svojvoľný a arbitrárny. Ústavný súd je toho názoru, že krajský súd uviedol vo svojom rozhodnutí dostatočne konkrétne a náležité argumenty, ktoré podporujú zákonnosť postupu pri rozhodovaní o sťažovateľovom návrhu, pričom výklad, ktorý v súvislosti s aplikáciou príslušnej právnej úpravy prezentoval, nijako neodporuje zmyslu a účelu príslušných ustanovení Trestného zákona, zákona o výkone trestu a vyhlášky upravujúcej podmienky podmienčného prepustenia z výkonu trestu.

14. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd posúdil ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti námietok smerujúcich proti druhostupňovému rozhodnutiu krajského súdu ako zjavne neopodstatnenú a ako takú ju podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol.

15. Ústavný súd vzhľadom na všetky svoje závery rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. augusta 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu